

«Den Eechternoacher beheelt sein Hämnicht iwig gä'er,» sët en a sengem Drama «den *Handwerksmaan*». «Dat, wat än am ischten gese'in hoat, nodem dat äm d'Auen op säi gang, as am de'ifsten an d'Härz agegroawen.» Wann den André Duchscher no längerer Zeit Iechternach erem besicht, dann aß et em — sot en net an dem selwegte Stöck — «aß mißt en all Stänn an all Bam wellkomm häschen». Könnst en an «d'Gigend zweschen Wann a Mennerlai» a geseit en «d'Tir voan der Po'erkirch, de'i voan der Basilika, Thull, d'Erelchen, den Hoartbirg, d'Troßknäppchen, d'Heiser vir der Brek, den Ernzerbirg, d'Heiligkräiz», dann aß «d'Härz em dek voa Fräd». «Wellkomm, mein Hämnicht» sängt en zum Groß.

«Wellkomm, mein Hämnicht, Eechternoach, schi Steedchen,
«Seef mir vill honnert dausend Mol gegre'ißt!
«Wu jo kän Ho'us, kä Wee as a kä Peedchen,
«De' unbekannt mir wiren.
«Wu all Leit mich keenen
«A go'ude Frend mich neenen;
«Wu mein frädegst Stonnen,
«Mein Jugendzeit, verronnen.»

«Eechternoacher däitsch Theatersteker,» so' nennt den André Duchscher mat Stolz seng Wierker. Nom André Duchscher kann d'Iechternacher Mondart net me' ennergoen: sie aß a seng Stöcker niddergeluegt, so' we' se erausgewueß aß aus dem Hêmechtsbuedem — schwe'er a brët we' de' gutt Scholl, de' hei rëmmer geäkert gëtt, voller Färw we' d'Bëscher am Hierscht, awel och voll grädeger Sonn a voller jugendlecher Sche'nhët we' d'Sauerdall em d'Pengschten. D'Hierz gët mir alle Ke'er op, wann ech se vun engem richtigen Iechternacher schwätzen he'eren, an 't aß jo kën echten Iechternacher, dën se je vergeß. Mir zaubert se allemol de' sche' Joren, de' ech hei verbruecht hun, virun de Gëscht an och d'Bild vun dënen, de' net me' sen an dënen hirt Undenken mir Iechternach duebel le'f mecht. An duerfir dët et mir och duebel lëd; datt ech vum André Duchscher net zu Iech ka schwätzen a senger egenster Sproch. Mä hien huet jo selwer dënen, de' seng Stöcker opfe're wëllen, de Rot gin, jo nëmme kën Iechternacher Deitsch wëllen ze schwätzen, wann en de Schniewel net derno gewueß aß.

Dir Dammen an Dir Heren! An der Lëtzeburger Literatur stët den André Duchscher do als ê vun eise beschten Dichter. Hien huet d'dichteresch Ierfschäft vun eisem e'schten Dramatiker Dicks iwerholl a se vergre'ßert un de' heitge Dichtergeneratio'n weidergin. Aus der juxeger Operett an aus dem lëschtege Kome'distëck, de' den Dicks eis geschenkt huet, wollt den André Duchscher d'lëtzeburger Drama schäfen, mat Lieweslëd niewent der Liewensfrëd an der Ausgelobenhët. Hie wollt me' en de'ft a më' e wo'ert Bild vum Lëtzeburger Vollek a vum lëtzeburger Charakter schäfen we' den Dicks. Duefir war e bestrieft, a senge beschte Stöcker Wirklechtsbiller aus dem Volleksliwen ze brengen, net nëmme Jux a Konterbossegkëten. Am Motto zur «Villa Fina» gëtt en de Lëtzeburger Dichter de Rot:

«Fir d'Lewe voam Vollek, säin Dreiwien,
«Säin enner Wesen ze beschreiwien,
«Freund, se'ich net lang, mä gräif fest doar,
«Oahne', ze froen wie noach woar:
«Wu's d'et packs, as Stoff geno'ug,
«Fir e schin an netzlich Bo'uch.»

Gewëß, d'Lächen an d'Loscht um Liewen lo'gen dem André Duchscher ëmmer uewen, we' dät bei enger gesonder Natur jo muß sen!

«Wé voan Härze läche kann,» sët en,
«Soll dem le'iwer Herrgott danken.
«'T bro'uch än net gescheit ze säin,
«Fir ganz däischter zu barlucken.»

De gesondten Humor aß den Ufank an d'Enn vum André Duchscher senger Liewensphilosophie. Dät sche'nt vu senge leschte Stöcker, d'«Villa Fina», aß och ënt vu senge lëschtégsten, an 't ge'f en net soen, daß e Mann an de sechzeger Joren et geschiwen huet. 'T spiert en, we' den Dichter mat ganzer Se'l un dem Schnalles Nekla geschafft a gemiddelt huet, dem e'weg lëschtigen Holzschnidder aus dem Päfendall, dem «gérant voan der scierie per fo'ustibus a porteur voan der Holzhoat Tráp op Tráp of». 'T mierkt en, daß och nach de wuelhabenden Industriell Duchscher zu Wecker mat Leif a Se'l op der Seit vum gewe'nleche Mann aus dem schaffende Vollek stët, wann en nëmme d'Hierz op der richteger Plätz huet. Den Holzschnidder aß de beschten a gescheitsten am Stöck, wann och schons d'Madam Fina de Knévelère, dër mat hirer Villa am «Kokorokostil» den Adel an de Kapp geschlon aß, vun «Hekebagasch», «Peekelchespák» an «Hirtercheskre'mer» grommelt. An eso' aß et och d'mësch an dem André Duchscher sengen änere Stöcker.

Dir Dammen an Dir Heren! Aus dem Vollek huet den André Duchscher sech eropgeschafft zum gro'ßen, ugesinnenen Industriell. En nennt sech selwer stolz am Franz Pinnel e «self made man». Mä en denkt a fillt sei Liewdäg mat dem Vollek, aus dem en erausgewueß aß. Sei Liewen a Striwen als Mënsch an als Dichter gëlt dem Wuel vum schaffende Vollek. Schons 1894 weist en a sengem «Handwerksmaan» op d'No'twendegkët hin vu Le'erjongsgesetzer an Arbechterschutzgesetzter. E warnt awer och virun de «Gleichhëtsapostelen», de', we' eng vun de Fraen, de' en opriede le'ßt, hirem topege Mann sët, «mat hire geschlaffenen Zongen dem Arbichter nemmen Bräi em de Mond schmeeren». Iwerhåpt sen am André Duchscher sengen Theaterstöcker d'Frae mëschtsen me' gescheit we' d'Mänsleit, an am Liewen schengt et sech jo net vill äneschter ze verhålen, zu Iechternach eso' gutt ewe' soßwo'.

A sengem e'schten a perse'nlechsten Drama, dem «Franz Pinnel», reißt d'Le'ft zum Arbechtsvollek den Dichter zu Wieder hin, de' aus dem Theaterstëck eraus zu eis erklenken we' d'Liewensideal an de Liewensprogramm vum Denker a Mënsch André Duchscher.

«D'Birgerkrun verde'nt,» sët de Pinnel, «dee säin ent-«erwte Newemensch ze schetze sicht, wu Onrecht him gesche't, «a frädeg d'Hand him raicht, wann heen em Helf re'ft. . . «Kuck, den Drang no Glaichhët, Recht a Pflicht gintiwer «lißt haut sich net me'h zähnen: Ween sich widersetze wellt, «get zerdreht. Woarfir och lenger noach dem kläne Maan «entze'he wellen, wat de gesonne Verstand him zo'erkennt? «Verhal, datt näist de Lëtzeburger besser botzt wie en demo-«kratesch Grondgesetz, well op dem Bodem voan der Oarbicht «aß säi Stammbaam oagewuerzelt.»

Dir Dammen an Dir Heren! So' stët den André Duchscher virun eis, dë mir haut e'ere sollen.

André'i Duchscherstroß soll des Stroß an der Zukunft him zu E'eren hëschen! André'i Duchscherstroß! Obschon nei, klengt dät net friem hei zu Iechternach. Et klengt well bäl so' vertraut we' all de' äner unhëmelnd an dëftig Stroßennimm, de' mathellefen, Erem Stiedchen sein egenartegen an altertemlechen Charakter ze gin.

Vun haut un soll och an deser Stroß eng Plack dät Haus bezëchnen, wo' hie jorelang gewunnt a geschafft huet. Der Arbecht zur E'er soll se do ubruecht sen, an de', de' hei verbeikommen, soll se fir all Zeiten drun erënnern, datt an dem Haus hei en dohëm war, dem sei Ländchen un d'Hierz gewueß war, en treien Iechternacher, en echten Dichter, e Frënd vum Vollek, en edle Mënsch!